

OMSTREKEN DER STAD.

Wanneer des reizigers verblijf alhier ter stede voor eenige dagen bepaald is, is eene wandeling, naar de dorpen *Hees* en *Neêrbosch*, aan te bevelen. Men gaat hiertoe de Hezelpoort uit; volgt den oever der *Waal*, waar menig riviergezigt den wandelaar zal bekoren. Op een kwartier uur afstands der stad, komt men aan het fort *Kraijenhoff*, in het jaar 1825, volgens de plannen van Zijne Excellentie den Luitenant-Generaal **BARON KRAIJENHOFF** ontworpen. Niet verre van deze sterkte, ontdekte de schrandere en geleerde hoogleeraar **RÜVERS**, kort voor zijnen dood, de grondslagen van badplaatsen, welke aan de Romeinen toegekend worden.

Door welige landsdouwen en lomrijke

lanen, bereikt men het dorpje *Hees*, en een kwartier uurs verder, komen wij aan het dorp *Neêrbosch*. Verheffen zich bij deze dorpen geene heuvelen; wisselen hier geene dalen de natuurtooneelen af, de eenvoudige landelijke tafereelen, welke men hier ziet, zullen den wandelaar ruimschoots de gedane moeite van zijn uitstapje beloonen. De veelvuldige buitenverblijven; de nederige woning des landmans; de welbebouwde en vruchtbare akkers; de lommerrijke eiken-, linde- en beukelanen, dit alles vormt te zamen zeer bevallige, zeer liefelijke partijen.

Men wil dat het dorp *Hees* zijnen naam ontleend zoude hebben van den afgod *Hesus*, den krijgsgod *Mars* der voorvaderen. In het jaar 1388 werden *Hees* en *Neerbosch* gedeeltelijk verbrand door *ARNOLD* van *Heumen*.

Het dorp *Wijchen*, bijna twee uren van *Nijmegen*, is de hoofdplaats van het kanton van dien naam. Sedert eenige jaren

heeft het bestuur zeer vele verbeteringen aan het dorp laten maken.

Vroeger was *Wijchen* eene vrije heerlijkheid, tot in den jare 1342, toen dezelve in het bezit kwam der hertogen van *Gelre*. In het Noord-westen van het dorp, ligt het oude en sterke kasteel, omringd door eene gracht, en verdedigd door eene ophaalbrug en sterke muren. Het is in den Spaanschen stijl gebouwd, prijkt met eenen sierlijken toren, en is tot nu toe goed bewaard gebleven.

In den voorgevel heeft men eenige zinnebeelden van trouw, vriendschap, liefde, enz.

Wanneer men de slotpoort binnengekomen is, heeft het binnenhof een klein en somber voorkomen. Schoon zijn de zalen van het vorstelijke slot; aandoenlijk de herinneringen, welke in de ziel, bij het herdenken der vroegere gebeurtenissen, opwellen. Hier leefde in het jaar 1590, verre van alle aardsche grootheid, in stil-

le eenvoudigheid, het heil der huwelijks-
 liefde smakende, EMANUEL I, prins van
Portugal, onderkoning der *Indiën*, die
 met de dochter van den grooten WILLEM
 I, prins van *Oranje*, gehuwd was.

Op een uur afstands der stad lag wel-
 eer het trotsche landgoed de *Dukenburg*,
 (*Hertogburg*,) het schoonste gebouw, dat
 wij, na de slooping van het *Valkhof*, nog
 bezaten, en waarvan slechts een kleine
 vleugel, aan de woede der vernieling,
 heeft mogen ontsnappen. Het is te be-
 jammeren, dat men in ons vaderland, over
 het algemeen, zoo veel behagen schept,
 om de gedenkteekenen van vroegere eeu-
 wen, welke in andere landen met alle
 zorg onderhouden worden, te sloopen.
 Zucht naar geld, of eene drift om alles
 te *moderniseren*, zijn de bronnen dezer
 verfoeijelijke handelingen.

Reeds in het jaar 1473, toen hertog
 KAREL van *Bourgondien*, *Nijmegen* bele-
 gerde, was de *Dukenburg* door het ge-

heele landschap *Gelre* vermaard. In het begin der achttiende eeuw, werd dit slot gedeeltelijk gesloopt, en een prachtig huis verrees op het gesloopte gedeelte. Maar ook dit gebouw bleef niet bestaan, en werd, zoo als wij zoo even zeiden, mede verwoest.

De toren te *Hatert*, in het dorp van dien naam gelegen, en ook op één uur afstands der stad, is het overblijfsel van een oud adellijk slot, waarvan reeds in het begin der vijftiende eeuw melding gemaakt wordt.

Ook het adellijke huis van *Hulzen*, met deszelfs uitgestrekte landerijen, het tegenwoordige eigendom van den heer DE BRUYN van *Hulzen*, staat niet verre van het dorp *Hatert*. De weg, welke van hier naar *Grave* leidt, is in 1736 aanmerkelijk verbeterd geworden.

De *Mookerheide*, welke wij, op de wandeling naar de *Meerwijk*, gedeeltelijk kunnen overzien, is merkwaardig in de ge-

schiedenis des vaderlands, door den voor ons noodlottigen vrijheidskamp, welke er, op den 14. April des jaars 1574, voorviel tusschen de Nederlanders en Spanjaarden. Hier sneuvelden de helden LODEWIJK en HENDRIK van *Nassau*, broeders van WILLEM I, alsmede de paltsgraaf CHRISTOFFEL van *Beijeren*, voor regt en vrijheid.

Genotvol is de wandeling naar de *Meerwijk*, welke grootendeels onder het lommer van het geboomte wordt vervolgd. Men vindt hier de schilderachtigste partijen, die naar het bekoorlijkste oord van *Nijmeeg's* omstreken, *Berg en dal*, leiden.

BERG EN DAL.

Van de *Meerwijk* dan gaat men, over de heide en langs korenakkers, naar het gehucht *Berg en dal*, waar de treffendste, verhevenste en bewonderenswaardigste natuurtooneelen van ons vaderland den wandelaar verbeiden.

Wanneer men zich even ter zijde van de herberg begeeft, en wel op een dier hoogste paden, welke zich langs de heuvelklingen kronkelen, ontvouwt zich de natuur in haen vollen luister. Het oog ziet in eenen afgrond neder, die door duizend tinten geschakeerd wordt; golvend graan, rijk gedost plantsoen, dat zijne schaduwen ginds en herwaarts wiegt, vormt den bodem van het goddelijke dal, waarin men, met wellust nederblijkt. In het Oosten verheft de *Duivelsberg* zijnen kruin; in het Westen rijst de *Vestaalsche heuvel*, als eene bloeiende maagd, uit de hem omringende rijke en weelderige valleijen; de heuvel van *Mercurius*, wiens zijden van een gescheurd zijn, schijnt daar post gevat te hebben, om den heuvelkling der maagd te beschermen. Hier en daar zijn de lijnen, welke de bergen vormen, door mastboomen, eiken en beuken gebroken, en dalen alzoo, met de schoonste vormen, in den afgrond neder. De ineensmeltende

tinten der dalen en bergen, de slagschaduw-
 en der boomen, de diepe stilte, welke
 door den tortel, of het gezang der meivog-
 gels nog verhoogd wordt, doen in den
 boezem eene stemme rijzen, welke ons
 toeroept: » Hier, ja, hier wenschte ik te
 leven, wenschte ik te sterven! »

Nog is het tafereel niet geëindigd. Door
 een' bergpas dringt het oog genotvol door
 en een verheven en majestueus verschi-
 elt snelt zachtkens voorwaarts, en eindigt in
 een blaauw waas, hetwelk eindelijk met
 het azuur des hemels één is. De Waal-
 stroom schijnt aan den horizon zijne zil-
 veren wateren met de gulden wolken te
 vereenigen; een liefelijk dorp koestert zich
 in het albezielende zonnevuur, en de kud-
 den, die in de weiden omdoolen, zijn
 slechts vlekken, welke het zachte groen
 der beemden verhoogen.

Sprakeloos en met weerzin verlaat men
 dit betooverend oord, een der schoonste

tooneelen, welke de Godheid op Zijne aarde, hier en daar, verspreid heeft.

Wil men blijven genieten, dan moet men geene gebaande wegen volgen, maar zwerfend omdolen als een kunstminnaar, die naar het schoone haakt, het bevallige zoekt, en wiens harte voor al wat grootsch, zielroerend is, vurig klopt. Zoo wandelende bereikt men den uitersten rand der heuvelklingen, en, hoewel nog diep getroffen door het tafereel, dat, voor weinige oogenblikken, de ziel roerde, wordt zij, op nieuw, door de zoetste gewaarwordingen gestreeld. Aan den voet van den bergketen rust het *Wieldersche Meer*, in wiens helderen spiegel al de omringende voorwerpen weerkaatsen. Uitgebreider en veelvuldiger zijn hier de verschieten. De *Rijn* en de *Waal* slingeren zich, als zilveren banden, door de onmetelijke vlakten heen. Oostwaarts verheft zich de *Elten-sche Berg*, met deszelfs kerk en abdij; het dorp *Wielder* en de kleine stad *Kra-*

nenburg steken hunne sombere woningen boven het schitterend groen. Men ziet de steden *Arnhem*, *Doesburg*, *Zutphen* en *Emmerik*, en achter deze plaatsen eenen uitgestrekten bergketen, welke met zijnen gordel hemel aan aarde verbindt, en dit natuurtooneel volmaakt. Wanneer in het luchtruim fijne en doorschijnende wolken zweven, die de lichtstralen breken, wordt, door het vermeerderen der liefelijkste en zachtste tinten, de waarde van het tafereel verhoogd.

Daalt men den bergrug af, zoo brengt eene heerlijke straatweg den wandelaar in het aanvallige dorpje *Beek*.

BEEK.

Men behoeft niet lang over den oorsprong van den naam des dorps na te denken; de veelvuldige beken, die van de bergruggen afdalen, en ginds en herwaarts door het dorp vlieten, hebben aan hetzel-

we den naam van *Beek* gegeven. Gedurende den veldtogt der Romeinen, is *Beek* langen tijd eene Romeinsche standplaats geweest voor eene der keurbenden van het magtige *Rome*. Van daar dan ook dat men hier, en in deszelfs omtrek, vele Romeinsche outheden gevonden heeft, welke meestal in het bezit zijn van eenige bewoners des dorps. Voor twee honderd jaren vond men alhier, eenen Romeinschen mijlsteen, met een opschrift van keizer *TRAJANUS*, die, ten huidigen dage, op het raadhuis te *Nijmegen* te zien is. *Beek* was vroeger eene heerlijkheid, en stond onder het onmiddelijke beheer der Kleefsche graven; in het jaar 1660 is het dorp overgegaan in het geslacht der *RANDWIJCK's*, die thans nog in het bezit dezer heerlijkheid zijn.

Vele personen, bekoord door de liefelijke ligging van het dorp, hebben van elders hun verblijf te *Beek* gevestigd; jaarlijks wordt het dorp daarenboven door een

aantal vreemdelingen bezocht, hetwelk geen gering voordeel sommigen bewoners aanbrengt. De hoofdtak der nijverheid is landbouw, wasschen en bleeken.

De wandelingen in het dorp *Beek* zijn allerbekoorlijkst, vooral wanneer men zijne schreden door de bergen wendt, aan wier voet en op wier helling het dorp gelegen is.

De meeste dalen en heuvelklingen zijn bedekt met rijke akkers en geboomte. Wanneer men, uit een der dalen, de blikken op deze bebouwde heuvelen werpt, is het tooneel, niet alleen grootsch, maar ook liefelijk, en getuigt van de nijverheid der ingezetenen. De kleuren, gevormd door de verschillende graansoorten en ander veldgewas, afgewisseld door het donkere groen der beuken en eiken, of dat der sombere dennen, vormen, met regt, een arkadisch geheel, en betooveren het harte des wandelaars.

Verlaat men deze bebouwde oorden, be-

stijgt men den heuvel, welke men voor zich heeft, en volgt men den rand des bergketens, dan wisselen zich de tooneelen elk oogenblik af. Soms ziet men in een woest en onbebouwd dal neder, bekleed met veelvuldige en geurige heidekruiden; hier en daar in het dal of tegen den bergrug staan slechts eenige dennen met hunne naakte stammen en bruine toppen, of verheft zich de nederige berk met zijn zilverkleurig gewaad. Eenige smalle en zandige paden slingeren zich langs den bergrug in het dal neder; geene zoete en liefelijke melodijën der gevederde zangers; geen glinsterend kouter van den landman scheurt den klont; geen nijverig landmeisje laat hare kudden hier grazen, neen, zoo als de natuur uit de hand des Scheppers te voorschijn kwam, zoo ziet gij haar nog hier. De grijze herder alleen laat soms zijne schapen op de helling der bergen, in de heide, grazen; soms ziet men statig, en als trotsch op zijne krachten, de roof-

vogel aan den azuren hemel zweven, of zich als op één punt gekluisterd houden, om, met verbazende snelheid, op het piepend vogeltje neder te schieten, hetwelk in het dal, lustig en vrij, duizendvormige kringen beschrijft.

Ziedaar een nieuw tooneel, dat, hoewel woest, ons de natuur in den eersten scheppingsmorgen schetst, toen zij door de hand des stervelings nog niet veranderd was. Het is een dier waarachtige tafereelen, die WALTER SCOTT zoo meesterlijk beschrijft, wanneer hij ons in zijn geliefkoosd vaderland laat ronddolen, en de gebeurtenissen zijner voorvaderen zoo aandoenlijk, zoo meesterlijk beschrijft.

Wil men het dorp *Beek* in vollen luister tegen het gebergte zien liggen, dan moet men zich in het weiland begeven, dat onmiddellijk achter het dorp gelegen is. Dan vooral, wanneer de zon even boven de *Kleefsche* bergen treedt, haren morgengloed onverdeeld op het dorp uitstort, het

tafereel in goud huldt, de dauw uit de grasvelden doet rijzen, en een zachte nevel over het gebergte zweeft. Uitgestrekter is dan het verschiet, dat, met de schitterendste kleuren der morgenzonne bestraald, met majesteit boven in het lucht-ruim schijnt te zweven. Amphitheaters gewijze is het dorp tegen het gebergte gelegen; naast de nederige woning des landmans prijkt het buitenverblijf van eene meer bedeelde familie. Overal ziet men welvaart, vrolijkheid, tevredenheid te midden van het loer der veelvuldige boomen, waarmede het aanvallige dorp *Beek* bekranst is. De kerk der Roomsch Katholijken rijst met hare tinnen en haar torenspits boven de overige gebouwen; nederig en eenvoudig, als zijne godsdienst, staat het tempelhuis der Protestanten naast deze kerk, en verheft nauwelijks zijn graauw en bemost torentje boven het donker groene geblader der kastanjeboomen. De berg, welke zich in het Oosten ver-

heft, op wiens kruin eenige dennen ginds en herwaarts zweven, tusschen wier stammen de morgendauw, als een doorschijnende sluijer, nog hangende is; de *Ravensberg* met zijn rijk geboomte, door het morgenrood ontgloeid; het verschiet der bergen, op wier verhevenste kruin een molen zijne wieken door den morgenwind beweegt, in één woord het geheel vormt een dier landschappen, die de dichters zoo vaak bezingen, en een aardsch paradijs noemen.

Voegt hierbij op den voorgrond het loeiend vee, dat de komst van het landmeisje verbeidt; de gewaarwordingen, die in uwe ziel opwellen, en die gij niet kunt uiten, dan, o, dan zult gij op een der schoonste verblijven der aarde staren. Het is dan ook geen wonder dat, sedert eenige jaren, in dit dorp een aantal landhuizen opgericht zijn.

WANDELING TUSSCHEN BEEK EN DE STAD.

De schoone straatweg, die ons van het bekoorlijke dorp *Beek* naar de stad brengt, werd in 1824 aangelegd; hierdoor volbrengt men met minder moeite zijnen weg naar de stad, nadat men het bekoorlijkste plekje gronds heeft mogen aanschouwen. Sedert weinige jaren zijn vele buitenverblijven aan dezen weg gesticht, en verhoogden in vele opzigten het schoone dezer wandeling. Een half uur van het dorp *Beek* bereikt men het kleine, maar sierlijke dorpje *Ubbergen*, met zijn smaakvol lusthuis, dat in eene vlakte, niet verre van den straatweg, gelegen is. Dit kasteel is het eigendom van den jonkheer *DOMMER* van *Poldersveldt*, en het grootste en schoonste verblijf, hetwelk *Nijmegen* in deszelfs omstreken bezit. Sombere en uitgebreide wandeldreven, veelvuldige waterleidingen en fonteinen omringen het lusthuis, dat zijne schitterende wanden met welgevallen in

den helderen vijver spiegelt. Zwaar en krachtig geboomte beveiligt dit heerlijke verblijf tegen het geweld der stormen, en verhoogt, door zijne donkere tinten, het bevallige en aanlokkelijke van dit natuurtafereel.

De wandelingen te *Ubbergen* zijn dubbel waard bezigtigd te worden, vooral wanneer men dezelve in het gebergte voortzet. Met welgevallen rust het oog op het kleine kerkgebouw, bijna geheel in het groen verscholen, en het bevallige buitenverblijf, dat aan den voet der *Ubbergsche* bergen rust. De vergezigten, welke men van deze bergen ziet, zijn vooral schoon wanneer men zich naar het Westen keert, waar men een gedeelte der stad aan den breeden Waalstroom ziet prijken.

Ook *Ubbergen* was vroeger, even als *Beek*, eene heerlijkheid, en strekte zich tot aan *Nijmegen* uit. Reeds in den jare 376 wordt van hetzelfde gewag gemaakt, en men meent algemeen, dat het dorp zij-

nen naam van de Hunnen heeft ontvangen, die zich langen tijd op de bergen in deze streken opgehouden hebben, en ook den naam aan den *Hunnerberg* hebben gegeven.

Op de plaats, waar tegenwoordig het Protestantsche kerkje staat, stond vroeger eene zeer oude kapel, welke in 1339 vernieuwd, doch later weder afgebroken werd. Waarschijnlijk is te *Ubbergen* ook een Romeensch kamp geweest; men houdt ten minste dit dorp voor het *Uberan*, waarvan *TACITUS* spreekt. De veelvuldige Romeinsche oudheden, welke alhier opgedolven zijn, versterken dit vermoeden.

En nu is de wandeling volbragt. Hij, die waarlijk vatbaar is, om in zijne ziel God verheerlijkende gewaarwordingen te doen rijzen, zal niet dan met tegenzin zich weder stedewaarts begeven.

De Nederlander kent te weinig het waarachtige schoone van de aloude hoofdstad der Batavieren en derzelver omstreken. De zucht om vreemde gewesten te zien, wier

oorden door sommige reizigers wereldberoemd gemaakt zijn, doen hem de heerlijke natuurtafereelen van *Gelderland* als niets beduidend beschouwen. O, mogt hij van deze dwaling terugkomen; mogt hiertoe deze kleine, eenvoudige beschrijving iets bijdragen. Wanneer de reiziger eenmaal in de bergen van *Beek* heeft omgedoold, en de tafereelen, welke deze opleveren, heeft mogen bewonderen, dan zal hij met vurig verlangen naar den oogenblik haken, dat zich nogmaals deze statige, liefelijke tooneelen aan zijne verrukte blikken zullen ontvouwen.

ptegelt. Zwaar en
 eiligt dit heerlijke
 d der stormen, en
 kere tinten, het be-
 van dit natuurta-

 bergen zijn dub-
 worden, vooral
 het gebergte voort-
 est het oog op het
 na geheel in het
 bevallige buiten-
 t der *Uibergzucht*
 gten, welke men
 zijn vooral schoon
 het Westen keert,
 der stad aan den
 et prijken.
 vroeger, even als
 d, en strekte zich
 Reeds in den jare
 re gewag gemaakt,
 en, dat het dorp zij-

nen na
 die zich
 streken
 naam a
 Op o
 Protest
 eene zo
 nieuwd
 Waarsc
 meinscl
 minste
 van TA
 meinscl
 dolven
 En r
 die wa
 God v
 doen rij
 weder
 De D
 achtige
 der Ba
 zucht

